

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Zuzany Bystrické a soudců
Lubomíra Majerčíka a Karla Černína v právní věci

žalobkyně: **obec Hrušovany u Brna**
sídlem Masarykova 17, 664 62 Hrušovany u Brna
zastoupena JUDr. Milanem Vašíčkem, MBA, advokátem
sídlem Dominikánské náměstí 656/2, 602 00 Brno

proti
žalovanému: **Obvodní báňský úřad pro území krajů Jihomoravského a Zlínského**
sídlem Cejl 481/13, 601 42 Brno

za účasti osoby
zúčastněné na řízení: **České šterkopísky spol. s r.o., IČ: 275 84 534**
sídlem Cukrovarská 34/41, 196 00 Praha
zastoupena Mgr. Tomášem Uherkem, advokátem
sídlem Jandova 208/8, 190 00 Praha

**o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem žalovaného spočívajícím v nezahájení řízení
o změně a zrušení dobývacího prostoru,**

takto:

- I. Nezahájení řízení o změně dobývacího prostoru Hrušovany u Brna, evidovaného u České geologické služby v knize 7, foliu 0070, a Hrušovany I, evidovaného u České geologické služby v knize 7, foliu 0933, je nezákonným zásahem žalovaného.

- II. Žalovaný **je povinen** zahájit řízení o změně dobývacího prostoru Hrušovany u Brna, evidovaného u České geologické služby v knize 7, foliu 0070, a Hrušovany I, evidovaného u České geologické služby v knize 7, foliu 0933, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.
- III. Ve zbytku se žaloba **zamítá**.
- IV. Žalovaný **je povinen** zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení částku 42 550 Kč, a to k rukám JUDr. Milana Vašíčka, MBA, advokáta, se sídlem Dominikánské náměstí 656/2, 602 00 Brno, do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.
- V. Osoba zúčastněná na řízení **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Předmětem sporu byla otázka, zda se žalovaný dopustil nezákonného zásahu, pokud nezahájil řízení o změně či zrušení dobývacího prostoru ve smyslu horního zákona. Soud dospěl k závěru, že nebyly *rozumné předpoklady* pro zahájení řízení o zrušení dobývacích prostor. Správní orgány však adekvátně nezvážily důvody přdestřené žalobkyní pro zahájení řízení o změně dobývacích prostor. Proto soud žalovanému nařídil, aby toto řízení zahájil, aniž tím však soud předjímá jeho výsledek.

II. Skutkové okolnosti

2. V územním obvodu žalobkyně se nachází dva dobývací prostory ve smyslu § 25 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), dále „Dobývací prostory“:
- *Hrušovany u Brna*, evidovaný u České geologické služby v knize 7, foliu 0070, stanoven Ministerstvem výstavby dne 22. 2. 1960,
 - *Hrušovany I*, evidovaný u České geologické služby v knize 7, foliu 0933, stanoven Československým kamenoprůmyslem dne 13. 12. 1979.

Držitelem Dobývacích prostor je osoba zúčastněná na řízení, vystupující podle § 5a horního zákona jako organizace (dále „těžař“, „organizace“ či „těžební organizace“).

3. Současně jsou zde stanovena chráněná ložisková území *Hrušovany I* (č. 01090103) a *Hrušovany u Brna I* (č. 01090104) ve smyslu § 16 horního zákona pro dobývání výhradního ložiska štěrkopísku a živcové suroviny dle § 6 horního zákona. Nachází se zde výhradní ložisko štěrkopísku a živcové suroviny Hrušovany u Brna (B 3010900).
4. Dne 12. 2. 2019 vydal žalovaný stanovisko (č. j. SBS 04573/2019/OBÚ-01/1) k problematice prodloužení trvání dočasné stavby betonárky, v němž konstatoval, že v dobývacím prostoru Hrušovany u Brna, ev. č. 7 0070, není těžební činnost realizována a ani se s ní v budoucnu nepočítá z důvodu vyčerpání zásob (dále „Stanovisko žalovaného 2019“).
5. Dne 27. 10. 2023 podala žalobkyně u žalovaného výzvu (formálně označenou) k zahájení řízení o zúžení Dobývacích prostor. Těžař podle ní nedisponuje povolením k zahájení dobývání výhradního ložiska v Dobývacích prostorech. Navíc jsou Dobývací prostory

z velké části vytěženy, těžař je nečinný a pouze blokuje možnost rozvoje území ve prospěch občanů a návštěvníků obce. Situace je neudržitelná, desítky let je konzervován stav bez perspektivy na změnu. V části lokality je navíc těžba vyloučena s ohledem na výskyt zvláště chráněného druhu živočichů s národním významem. Lokalitou je též plánováno vedení vysokorychlostních železničních tratí (dále „VRT“). V lokalitě navíc ani nejsou vypořádány tzv. střety zájmů ve smyslu § 33 horního zákona. Těžař podle žalobkyně nedisponuje povolením k zahájení těžební činnosti v Dobývacích prostorech. Za dobu 13 let ani nepodniknul kroky, aby ho získal.

6. Žalobkyně proto dala žalovanému podnět podle § 27 odst. 4, resp. odst. 8 horního zákona, nechť **zahájí řízení o zrušení**, minimálně **zúžení** dobývacích prostor. Současně dala žalovanému podnět, nechť **zahájí řízení o odnětí** oprávnění organizace (těžaře) k dobývání výhradního ložiska v dobývacím prostoru či jeho části podle § 24 odst. 11 horního zákona.
7. Dne 7. 11. 2023 žalovaný stručně žalobkyni sdělil (č. j. SBS 48868/2023), že mu je z jeho činnosti známo, že nejsou splněny všechny podmínky pro to, aby bylo řízení o zrušení nebo změně dobývacího prostoru zahájeno z moci úřední. Žalobkyně podala proti tomuto sdělení stížnost na nesprávný úřední postup – nečinnost žalovaného.
8. Dne 11. 1. 2024 vydal Český báňský úřad (dále „ČBÚ“) sdělení žalobkyni k její stížnosti (č. j. SBS 55570/2023-23/3). Uzávěřel, že postup žalovaného nenaplnuje znaky nečinnosti ve smyslu § 80 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád. Tudíž nejsou dány zákonné důvody, aby nadřízený správní orgán přistoupil k některému z opatření proti nečinnosti podle § 80 odst. 4 správního řádu.
9. Pro rozhodování o **odnětí oprávnění** neshledal ČBÚ splněné zákonné podmínky. Dřívější rozhodnutí o povolení hornické činnosti je závazné i pro právní nástupce těžební organizace. Pro Dobývací prostory již byla hornická činnost povolena, konkrétně otvírka, příprava a dobývání (rozhodnutím žalovaného ze dne 24. 11. 1980). Poslední změna plánu otvírky, přípravy a dobývání byla povolena rozhodnutím žalovaného ze dne 25. 6. 2020, č. j. SBS 44688/2019/OBÚ-01/4.
10. K **řízení o změně dobývacího prostoru** ČBÚ připomenul, že se primárně zahajuje na návrh organizace, již svědčí právo k dobývání výhradního ložiska v dobývacím prostoru. K zahájení řízení z úřední povinnosti lze přistoupit v ojedinělých případech, kdy těžební organizace nekoná, byť jsou zjevně dány důvody a splněny podmínky, a kdy není schopna jednat nebo např. zanikla. ČBÚ zdůraznil také význam stanovení chráněného ložiskového území dle § 17 horního zákona. Protože žalovaný nemá povinnost zahájit takovéto řízení, v Dobývacích prostorech nejsou splněny podmínky pro jeho zrušení, opět nedospěl k závěru o jeho nečinnosti.
11. K **řízení o zrušení dobývacího prostoru** ČBÚ odkázal na svou vyhlášku č. 172/1992 Sb., o dobývacích prostorech (dále „Vyhláška“), jež navazuje na § 27 odst. 8 horního zákona. Shrnul, že těžař jednak nepodal žádost o povolení likvidace lomu, jednak podnikl kroky k evidování nově zjištěných zásob výhradního ložiska. Proto je patrné, že nadále jeví zájem o další dobývání ložiska. Nelze tedy přisvědčit závěru, že by dobývání ložiska bylo trvale zastaveno. Hodnocení případných překážek dalšího dobývání ložiska (mj. výskyt zvláště chráněných druhů) lze autoritativně provést až v rámci řízení o povolení či změně. Rovněž je patrné, že dosud existují zásoby výhradního ložiska. Proto nejsou splněny podmínky pro

zrušení dobývacího prostoru z úřední povinnosti. Ani v tomto případě se nemohlo jednat o nečinnost žalovaného.

12. Dne 25. 1. 2024 zaslala Agentura ochrany přírody a krajiny v reakci na žádost žalobkyně vyjádření, v němž zdůraznila, že sysel obecný je v České republice kriticky ohroženým druhem a vztahují se tak na něj ochranné podmínky zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (dále „OchPřKr“). Dodala, že sysli se vyskytovali i na pozemcích, kde jsou vymezeny Dobývací prostory. Těžba na této lokalitě by tedy znamenala škodlivý zásah do přirozeného vývoje syslů a měla by vliv na jeho populaci ve smyslu § 50 odst. 2 OchPřKr. Agentura tudíž doporučila na pozemcích s výskytem sysla provést odpis zásob výhradního ložiska a uměnění dobývacích prostorů za účelem jeho ochrany a zajištění trvalého biotopu pro tento kriticky ohrožený druh.

III. Argumentace účastníků řízení

III. 1. Argumentace žalobkyně

13. Žalobkyně se cítí přímo zkrácena na svých právech nezákonným zásahem správního orgánu. Zásah spočívá ve skutečnosti, že dne 27. 10. 2023 zaslala žalovanému výzvu k zahájení řízení o zúžení dobývacího prostoru, přičemž ke dni podání žaloby žalovaný žádné řízení nezačal. S odkazem na judikaturu Nejvyššího správního soudu (rozsudek rozšířeného senátu ze dne 26. 3. 2021, č. j. 6 As 108/2019-39, dále „věc ŽA VES“, a rozsudek ze dne 16. 8. 2022, č. j. 10 As 34/2022-110) vysvětlila, že jsou naplněny podmínky k tomu, aby se mohla jako obec bránit žalobou proti nezákonnému zásahu ve smyslu § 82 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále „s. ř. s.“). Svou žalobu označila za záporní.
14. Judikatura Nejvyššího správního soudu jí svědčí i po věcné stránce, neboť z ní vyplývá, že obec má nezastupitelnou úlohu při ochraně zdravého životního prostředí pro obyvatele a obecně řečeno má také aktivní legitimaci. I obec by se mohla domoci zahájení řízení o stanovení, změně a zrušení dobývacího prostoru dle § 28 odst. 2 horního zákona, nacházeli se v jejím územním obvodu dobývací prostor (rozsudek ze dne 11. 5. 2021, č. j. 10 As 8/2020-45, dále „věc Veselíčko“). Uvedené rozhodovací činnosti odpovídá i situace žalobkyně: podala podnět na zahájení řízení o změně a zrušení dobývacího prostoru a následně žádost o uplatnění opatření proti nečinnosti. Protože žádost nevedla k nápravě, došlo k bezvýslednému vyčerpání prostředku ve smyslu § 79 odst. 1 s. ř. s. Zároveň má žalobkyně subjektivní hmotné právo na změnu a zrušení dobývacího prostoru dle § 27 odst. 4 a 8 horního zákona. Ve vztahu k tomuto subjektivnímu hmotnému právu došlo k nezákonnému zásahu v důsledku nečinnosti správního orgánu.
15. Žalobkyně dále podrobně rozvedla důvody pro zahájení řízení o zrušení dobývacích prostor:
- absence těžby a předpokladu zde dále těžit,
 - ochrana spodních vod,
 - ochrana zvláště chráněného druhu živočicha,
 - plánovaná výstavba VRT,
 - střet zájmů a nevypořádané vlastnické vztahy.

Žalobkyně přitom odkázala i na Stanovisko žalovaného 2019, odborné posouzení Agentury ochrany přírody a krajiny ČR z roku 2024 a Zásady územního rozvoje Jihomoravského kraje, Aktualizace č. 3, ve vztahu k VRT.

16. Co se týče zahájení **řízení o změně dobývacích prostor**, žalobkyně dovozuje, že je ohroženo několik právem chráněných obecných zájmů ve smyslu § 27 odst. 4 horního zákona:
- zájmy chráněné zákonem č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon),
 - zájmy chráněné OchPřKr,
 - zájmy chráněné zákonem č. 266/1994 Sb., o drahách, a zákonem č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby strategicky významné infrastruktury.
17. Vedle toho jsou ohroženy i soukromé zájmy, není totiž vypořádáno vlastnictví mezi žalobkyní, těžařem a dalšími dotčenými vlastníky pozemků. Těžař však s dotčenými vlastníky pozemků nekomunikuje. Spíše blokuje postupy v rámci stavebního řízení s odkazem na hypotetickou možnost budoucí těžby v Dobývacích prostorech.
18. Žalobkyně nesouhlasí s tvrzením ČBÚ, že horní zákon upřednostňuje zahájení řízení na návrh. Vnímá řízení jak z úřední povinnosti, tak i na návrh, rovnocenně. Ani komentářová literatura nedochází k závěrům prezentovaným ČBÚ. V případě změny dobývacího prostoru odkazuje horní zákon na důvody obecného zájmu. Ty žalobkyně rozvedla. V případě zrušení dobývacího prostoru závisí rozhodování na tom, zda dobývání výhradního ložiska skončilo nebo bylo trvale zastaveno. Těžař s faktickým dobýváním skončil již před téměř 14 lety, velká část Dobývacích prostor již byla rekultivována. Protože Vyhláška nestanoví podrobnosti pro zahájení řízení o zrušení dobývacího prostoru z moci úřední, je žalovaný oprávněn postupovat i nad rámec důvodů stanovených pro řízení zahájené na návrh.
19. Žalobkyně tedy požaduje, aby soud prohlásil zásah, spočívající v nezahájení řízení o změně a zrušení dobývacích prostor, za nezákonný a uložil žalovanému, aby rozhodl v třicetidenní lhůtě.

III. 2. Argumentace žalovaného

20. Žalovaný k věci uvedl, že nelze změnit (zmenšit), resp. (částečně) zrušit dobývací prostor, nejsou-li splněny všechny předpoklady uvedené v § 4 odst. 1 písm. b) Vyhlášky, tj. trvalé zastavení dobývání výhradního ložiska, odepsání zásob a ukončení likvidace hlavních důlních děl a lomů. Žalovaný nemůže aplikovat samostatně § 27 odst. 4 horního zákona, je-li splněna hypotéza spočívající v existenci „závažných důvodů z hlediska právem chráněného zájmu“, ale musí také přihlížet k vyhlášce, na niž odkazuje § 27 odst. 9 horního zákona.
21. Pokud není trvale zastaveno dobývání výhradního ložiska společně s odepsáním zásob a není ukončena likvidace důlních děl a lomů, není žalovaný zmocněn z úřední povinnosti k řízení o zrušení dobývacího prostoru. Likvidace důlních děl a lomů je činnost, kterou povoluje obvodní báňský úřad dle § 10 odst. 5 a 6 zákona České národní rady č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě (dále „zákon o hornické činnosti“), ve spojení s vyhláškou ČBÚ č. 104/1988 Sb., o racionálním využívání výhradních ložisek, o povolování a ohlašování hornické činnosti a ohlašování činnosti prováděné hornickým způsobem.
22. V Dobývacích prostorech je povolena hornická činnost, poslední změna plánu otvírky, přípravy a dobývání byla povolena rozhodnutím žalovaného ze dne 25. 6. 2020, č. j. SBS 44688/2019/OBÚ-01/4. Likvidace lomu povolena nebyla. Jednoznačné určení, že došlo k trvalému zastavení dobývání, nastává až ve chvíli, kdy je povolena likvidace lomu. Návrh

na odepsání zásob výhradního ložiska může podat pouze organizace, k tomu není zmocněn žalovaný. Těžební organizace však nadále jeví zájem o dobývání ložiska, protože nepodala žádost o povolení likvidace lomu a naopak zajistila nový výpočet zásob ložiska. Nejsou tedy splněny podmínky pro zahájení řízení z úřední povinnosti postupem podle § 27 odst. 4 nebo 8 horního zákona.

23. Co se týče ochrany dalších veřejných zájmů, žalovaný připomenul, že zahájit dobývání výhradního ložiska ve stanoveném dobývacím prostoru může organizace až po vydání povolení obvodním báňským úřadem. Není-li řešen střet veřejných zájmů dříve (např. v řízení o stanovení dobývacího prostoru jako navazujícím řízení), dochází k tomu při povolení nebo změně plánu otvírky, přípravy a dobývání dle § 10 odst. 9 zákona o hornické činnosti. Co se týče VRT, žalobkyni nepřisluší domáhat se v této souvislosti změn či zrušení dobývacího prostoru. Nad rámec potřeb soudního řízení však žalovaný připomenul, že i v takovém případě bude nutné odstranit překážku existence chráněného ložiskového území a odpisu zásob.
24. K otázce **změny dobývacího prostoru** má žalovaný za prokázané, že závažné důvody z hlediska právem chráněného obecného zájmu nejsou dány výskytem vyjmenovaných dílčích veřejných či soukromých zájmů. Samotná existence Dobývacích prostor tyto zájmy nijak nenarušuje. Tj. nejsou závažným důvodem, neboť jejich ochrana je předpokládána a zajišťována dotčenými orgány státní správy, resp. vlastníky jako účastníky v následném řízení o povolení samotného dobývání dle § 10 zákona o hornické činnosti.
25. K otázce **zrušení dobývacího prostoru** má žalovaný za prokázané, že dobývání výhradního ložiska neskončilo ani nebylo trvale zastaveno. Na rozdíl od žalobkyně se žalovaný domnívá, že v řízení o zrušení části dobývacího prostoru z moci úřední je nutno aplikovat § 4 odst. 1 písm. b) Vyhlášky, nikoliv § 4 odst. 1 písm. a), směřující k rozšíření dobývacího prostoru (jazykový výklad s přihlédnutím k § 4 odst. 2 věta druhá vyhlášky). Nelze tedy dojít k závěru, že zákonodárce nikterak neupravuje podmínky zahájení řízení z moci úřední. Žalovaný nemůže ignorovat § 27 odst. 9 horního zákona, čili nepostupovat podle vyhlášky. Je tedy nutné trvat na splnění základních požadavků – trvalé zastavení, odpis zásob a ukončení likvidace hlavních důlních děl a lomů. Pokud právní norma, její eventuelní analogie, směřuje k uplatnění vyhlášky, musí ji správní orgán aplikovat, i když se takový postup může jevit veřejnosti jako nevyhovující.

III. 3. Vyjádření osoby zúčastněné na řízení

26. Těžař označil reakci žalovaného za správnou a ztotožnil se i s jeho vyjádřením k žalobě. Vysvětlil dále, že v Dobývacích prostorech existují významné zásoby kritického nerostu šterkopísku, což bylo podrobně a úředně schváleno výpočty z let 2021 a 2023. Nemalá část těchto zásob se nachází nad hladinou podzemní vody. V těchto místech dlouhodobě těžař plánuje těžbu, čemuž odpovídá i jeho mnohaleté nakupování pozemků. Současně existuje výrazný veřejný zájem na zachování a budoucí těžbě významného výhradního ložiska. K těmto tvrzením odkázal těžař mj. na Surovinovou politiku ČR v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů, schválenou usnesením vlády ČR č. 441 ze dne 14. 6. 2017 a Odborné vyjádření České geologické služby k návrhu na odpis části zásob výhradního ložiska šterkopísku a živcové suroviny Hrušovany u Brna (B3010900) ze dne 8. 7. 2024 (dále

„Odborné vyjádření“). O veřejném zájmu na řádném využívání nerostného bohatství mluví i judikatura správních soudů.

27. Poté těžář podrobně rozporoval jednotlivé důvody pro zahájení řízení o zrušení dobývacích prostor vznášené žalobkyní. Připomenul v té souvislosti, že s ohledem na stáří vydaného povolení hornické činnosti pro dobývací prostory lze předpokládat před opětovným zahájením hornické činnosti vedení dalšího řízení o změně plánu otvírky, přípravy a dobývání podle § 10 a § 17 zákona o hornické činnosti. V nich bude nutné vyřešit střety zájmů.
28. Těžář se také domnívá, že ke změně i zrušení dobývacích prostor je nutné postupovat podle Vyhlášky. Na podporu svých tvrzení poukázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2050/2011, ohledně majetkové hodnoty oprávnění k dobývání, a odbornou literaturu.

III. 4. Replika žalobkyně a osoby zúčastněné na řízení

29. **Žalobkyně** odkázala na Stanovisko žalovaného 2019 s tím, že on sám při výkonu své činnosti výslovně konstatoval, že minimálně v části Dobývacích prostor nebyla těžební činnost realizována a ani se s těžbou v budoucnu nepočítá.
30. Podle žalobkyně si těžář nechal zpracovat u společnosti G E T s. r. o. (IČO 497 02 904) výpočet zásob šterkopísku v severovýchodní části ložiska Hrušovany u Brna (B 3010900) v části Dobývacích prostor. Ze závěrečné zprávy (č. úkolu GET 2021/003) má vyplývat, že v severovýchodní části výhradního ložiska se v části Dobývacích prostor nachází plocha cca 47 ha, kde nejsou evidovány žádné zásoby suroviny. Plocha, kde bylo ložisko v minulosti vytěženo, a to až k těžební bázi, se nachází směrem k západu, jihozápadu a jihu. U této plochy nejsou podle zprávy evidovány žádné zbytkové zásoby. Dle zprávy bylo cílem geologických prací mj. posoudit na základě archivní rešerše, zda se tam nacházejí nějaké zbytkové zásoby, a následně vyhodnotit výsledky, případně vymezit nové bloky zásob šterkopísku. Zpráva konstatuje, že „přepočet zásob byl proveden bez nových technických prací a tedy bez hmotné dokumentace“. Těžář tedy neprovedl nové průzkumné geologické práce přímo v terénu v oblasti Dobývacích prostor, ani nezadal tento průzkum třetí osobě. Zpráva vycházela pouze ze starších dokumentů, jež nemusí odpovídat reálnému stavu, na tuto skutečnost sama upozorňuje.
31. Na základě těchto dokumentů i k žalobě předkládaných podkladů není žalobkyni zřejmé, proč by měl těžář mít v Dobývacích prostorech i nadále potřebu provádět těžební činnost, když to nedává ekonomický smysl, což sám uvedl. Předchůdkyně těžební organizace již v roce 2014 požádala o přerušení dobývání na dobu 10 let z důvodu ekonomické náročnosti těžby zbytkových zásob v Dobývacích prostorech. V lokalitě ev. č. 7 0070 se jedná o prostor, který byl vytěženo a rekultivován. K pozemkům v lokalitě č. 7 0933, kde mají existovat jakési zbytkové zásoby, nemá těžář vyřešena užívací práva.
32. Žalobkyně uzavírá, že v době podání podnětu byly splněny zákonem stanovené podmínky pro změnu dobývacích prostor. Je absurdní, když ústřední orgán státní správy nedisponuje prakticky žádnými kompetencemi a při své činnosti jen pasivně čeká na to, jak se dle své libovůle rozhodne konat či nekonat soukromá společnost.
33. **Osoba zúčastněná na řízení** trvá na tom, že žalobkyně se mýlí ve své domněnce, na níž vystavěla svou žalobu, že by se v Dobývacích prostorech již žádná těžba nepředpokládala.

Opírá se o Stanovisko žalovaného 2019, jež neodpovídá současnosti, zejména po zajištění nových výpočtů zásob z let 2021 a 2023. Žalovaný musí při své úřední činnosti postupovat podle reálného stavu.

IV. Posouzení věci

IV. 1. Právní rámec

34. Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), stanoví:

§ 24 Oprávnění k dobývání výhradního ložiska

(1) Oprávnění organizace k dobývání výhradního ložiska vzniká stanovením dobývacího prostoru. Zahájit dobývání výhradního ložiska ve stanoveném dobývacím prostoru může však organizace až po vydání povolení obvodním báňským úřadem. Předloží-li organizace současně se žádostí o stanovení dobývacího prostoru plán otvírky, přípravy a dobývání výhradního ložiska, včetně dokladu o vypořádání střetu zájmů, a jsou-li splněny ostatní zákonem stanovené podmínky, spojí obvodní báňský úřad správní řízení o stanovení dobývacího prostoru se správním řízením o povolení hornické činnosti podle zvláštního právního předpisu.

(11) Pokud organizace, které vzniklo oprávnění k dobývání výhradního ložiska podle odstavce 1, nepožádá do tří let od doby vzniku tohoto oprávnění obvodní báňský úřad o povolení hornické činnosti, může obvodní báňský úřad rozhodnout, že se organizaci oprávnění odnímá.

§ 25 Dobývací prostor

(1) Dobývací prostor se stanoví na základě výsledků průzkumu ložiska podle rozsahu, uložení, tvaru a mocnosti výhradního ložiska se zřetelem na jeho zásoby a úložní poměry tak, aby ložisko mohlo být hospodárně vydobyto. Při stanovení dobývacího prostoru se vychází ze stanoveného chráněného ložiskového území a musí se přihlídnout i k dobývání sousedních ložisek a k vlivu dobývání.

(3) Dobývací prostor se stanoví pro dobývání výhradního ložiska určitého nerostu nebo skupiny nerostů. Současně se stanoví, které nerosty výhradního ložiska budou dočasně ukládány. Je-li oddělené dobývání jiného nerostu nebo skupiny nerostů jinou organizací racionálnější, stanoví se pro jejich dobývání zvláštní dobývací prostor.

§ 27 Stanovení, změny a zrušení dobývacího prostoru

(1) Dobývací prostor a jeho změny stanoví obvodní báňský úřad v součinnosti s dotčenými orgány.

(4) Obvodní báňský úřad může za podmínek podle odstavce 1 na návrh organizace nebo i z vlastního podnětu dobývací prostor změnit, jsou-li pro to závažné důvody z hlediska právem chráněného obecného zájmu.

(8) Obvodní báňský úřad za podmínek podle odstavce 1 dobývací prostor na návrh organizace nebo z vlastního podnětu zruší, jestliže dobývání výhradního ložiska skončilo nebo bylo trvale zastaveno. Rozhodnutí o zrušení dobývacího prostoru zašle obvodní báňský úřad stavebním úřadům, jejichž správních obvodů se zrušení dobývacího prostoru dotýká.

(9) Podrobnosti o návrzích dobývacích prostorů a o postupu při jejich stanovení, změnách, zrušení a evidenci stanoví Český báňský úřad obecně závazným právním předpisem.

§ 28 Řízení o stanovení, změnách a zrušení dobývacího prostoru

(2) Účastníky řízení o stanovení dobývacího prostoru jsou navrhovatel, fyzické a právnické osoby, jejichž vlastnická práva a jiná práva k pozemkům nebo stavbám mohou být rozhodnutím o stanovení dobývacího prostoru přímo dotčena, a obec, v jejímž územním obvodu se dobývací prostor nachází.

§ 30 Hospodárné využívání výhradních ložisek

(3) Při využívání výhradních ložisek je nutno zejména

a) vydobýt zásoby výhradních ložisek včetně průvodních nerostů co nejúplněji s co nejmenšími ztrátami a znečištěním; dobývání zaměřené výhradně na bohaté části ložiska není dovoleno,

35. Zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, stanoví:

§ 17

(1) Žádost o povolení hornické činnosti podle § 9 až 11 a § 13 předkládá organizace s předepsanou dokumentací a doklady nejpozději 3 měsíce před plánovaným zahájením prací obvodnímu báňskému úřadu.

(2) Pokud jsou hornickou činností ohroženy právem chráněné objekty a zájmy, musí být se žádostí předloženy doklady o vyřešení střetů zájmů.

§ 18

(1) Účastníky řízení o povolení hornické činnosti jsou žadatel, právnické a fyzické osoby, jejichž práva a právem chráněné zájmy nebo povinnosti mohou být povolením dotčeny, a obec, v jejímž územním obvodu má být hornická činnost vykonávána.

36. Vyhláška Českého báňského úřadu č. 172/1992 Sb., o dobývacích prostorech,

§ 4 Změna a zrušení dobývacího prostoru

1) Organizace navrhne

a) změnu dobývacího prostoru, jestliže se na základě dobývání nebo dalšího průzkumu změnilý údaje o výhradním ložisku, které odůvodňují změnu hranic dobývacího prostoru nebo zvláštních technických podmínek dobývání,

b) zrušení dobývacího prostoru, jestliže bylo dobývání výhradního ložiska trvale zastaveno, byly odepsány zásoby¹²⁾ a byla ukončena likvidace hlavních důlních děl a lomů.¹³⁾

37. Nejvyšší správní soud dospěl v rozsudku ze dne 6. 5. 2009, č. j. 4 As 68/2008-138, č. 2254/2011 Sb. NSS, k závěru:

I. Koncepce zákona č. 44/1988 Sb., horní zákon, vychází z toho, že nerostné bohatství na území České republiky, které je tvořeno ložisky vyhrazených nerostů, je ve vlastnictví státu (§ 5 horního zákona). Zájem na řádném využívání nerostného bohatství, který je nepochybně zájmem veřejným, je zabezpečen tím, že organizace, jimž je povoleno provádění hornické činnosti, platí státu úhrady z dobývacího prostoru a z vydobytých nerostů (§ 32a horního zákona). Z uvedeného vyplývá, že hornická činnost organizací, třebaš prováděná v rámci jejich podnikatelské činnosti, je též naplněním veřejného zájmu státu na řádném využívání nerostného bohatství.;

II. Rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru vydané podle § 27 odst. 1 zákona č. 44/1988 Sb., horní zákon, nelze považovat za nucené omezení vlastnického práva dotčených subjektů porušující čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Stanovení dobývacího prostoru žalobcům nikterak nebrání v dalším

užívání pozemků nacházejících se v jejich vlastnictví, ať již tyto leží vně či uvnitř dobývacího prostoru. Nuceným omezením vlastnického práva by bylo teprve případné vyvlastnění těchto pozemků podle § 33 odst. 4 ve spojení s § 31 odst. 4 horního zákona, k němuž však může dojít jen tehdy, pokud by veřejný zájem na využití výhradního ložiska převažoval nad oprávněným zájmem vlastníků dotčených pozemků.

IV. 2. Hodnocení věci soudem

38. Soud se nejprve zabýval splněním podmínek řízení, neboť věcné posouzení představuje až další krok, v němž soud samostatně zkoumá namítané zásahy.

IV. 2. A. Podmínky řízení

39. Protože jde o zápůřčí žalobu proti tvrzeným trvajícím zásahům, nemůže lhůta pro podání žaloby uplynout. Zásah totiž nebyl ukončen a lhůta pro podání žaloby začíná běžet každý den znovu (nález Ústavního soudu ze dne 15. 5. 2018, sp. zn. II. ÚS 635/18). Žalobkyně opírá svou volbu žalobního typu o rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ve věci *ŽAVES* a na něj bezprostředně navazující rozsudek Nejvyššího správního soud ve věci *Veselíčko*.
40. K tomu, aby (objektivně protizákonná) nečinnost správního orgánu při uplatnění jeho úřední moci (nezahájení řízení z moci úřední) přímo zasáhla do veřejného hmotného subjektivního práva žalobkyně, je třeba splnit současně několik komplexů podmínek (body 81-89 rozsudku ve věci *ŽAVES*). Žalobkyně musí tvrdit dotčenost hmotného práva faktickou nečinností správního orgánu, její žaloba musí naplňovat podmínky subsidiarity a nesmí představovat zneužití práva.
41. Z důvodu nenaplnění **prvního komplexu podmínek** zdejší soud nejdříve žalobu odmítl podle § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s. usnesením ze dne 21. 5. 2025, č. j. 29 A 80/2024-162. Dospěl k závěru, že svými obecnými žalobními tvrzeními neprokázala žalobkyně aktivní legitimaci. Krajský soud postrádal vazbu mezi právem chráněnými zájmy, na jejichž ochranu žalobkyně vystupuje, jejími dotčenými veřejnými subjektivními právy a řízením o zrušení a změně dobývacích prostor.
42. Toto usnesení zrušil Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 16. 10. 2025, č. j. 1 As 114/2025-60. Konstatoval, že je zřejmé, že tvrzení žalobkyně o dotčení jejích práv nejsou *zjevně a nepochybně* nemyslitelná. Může disponovat právem chránit příznivé životní prostředí svých obyvatel, přičemž se domáhá zahájení řízení, jehož účastníkem by se následně *ex lege* stala a které se právě životního prostředí dotýká. Ačkoli mohou být její tvrzení obecná, lze z nich odvodit vztah mezi ochranou příznivého životního prostředí, stěžovatelnými veřejnými subjektivními právy a řízením o změně či zrušení dobývacích prostor. Jelikož tvrzení o ochraně životního prostředí a ochraně vlastnického práva postačovala k naplnění aktivní procesní legitimace žalobkyně, nezabýval se již Nejvyšší správní soud pro předčasnost a nadbytečnost ostatními tvrzeními v žalobě, ani dalšími kasačními námitkami. Svůj rozsudek uzavřel Nejvyšší správní soud s tím, že neshledá-li krajský soud jiný nedostatek procesních podmínek, projedná žalobu věcně.

43. Vázán právním názorem vyjádřeným v rozsudku Nejvyššího správního soudu (§ 110 odst. 4 s. ř. s.) shledal krajský soud tentokrát, že žalobkyně dostatečným způsobem tvrdila dotčení svých práv, a podmínku aktivní procesní legitimace tím naplnila.
44. Pokud jde o **požadavek subsidiarity** zásahové žaloby, ten se rozpadá do dvou rovin – subsidiarity soudní ochrany (bod 90 rozsudku ve věci *ŽAVES*) a subsidiarity jako druhého komplexu podmínek řízení (bod 85 rozsudku ve věci *ŽAVES* - nesmí existovat jiné správní řízení ani jiný moment, kdy osoba v minulosti mohla nebo teprve v budoucnu bude moci chránit své subjektivní hmotné právo v rámci veřejné správy nebo žalobou před správním soudem).
45. V projednávané věci jde o tzv. trvajících zásah, jenž dle žalobkyně nebyl ukončen. Žalobkyně nejdříve podala podnět k zahájení řízení o zrušení (zúžení) dobývacích prostor. Jakmile žalovaný sdělil, že nejsou splněné podmínky pro tento postup z moci úřední, podala stížnost na jeho nečinnost. ČBÚ následně nepřistoupil k některému opatření proti nečinnosti podle § 80 odst. 4 správního řádu. Žalobkyně tím marně vyčerpala právní prostředky ochrany před nezákonným zásahem, které jí dává zákon a judikatura správních soudů. Stejně tak soudu není znám jiný moment či řízení, jímž by mohla žalobkyně chránit své subjektivní hmotné právo v rámci veřejné správy.
46. Žalobkyně rovněž podle soudu podáním žaloby nezneužívá svého práva ve smyslu rozsudku ve věci *ŽAVES* (bod 88). Soudu hodnověrně vysvětlila, proč nyní začala iniciovat zrušení, resp. změnu dobývacích prostor. Soud tudíž nemá pochyb o naplnění podmínek řízení, nebyla ostatně ani činěna spornými v podáních stran.

IV. 2. B. Další procesní vývoj ve věci

47. V reakci na rozsudek Nejvyššího správního soudu zaslali účastníci řízení krajskému soudu další vyjádření k merit. **Žalovaný** setrval na svém dříve vyjádřeném stanovisku.
48. **Žalobkyně** opět zdůraznila, že v Dobývacích prostorech neprobíhá těžební činnost a ani probíhat nebude. O tom ostatně vypovídá i vyjádření těžaře v řízení před Okresním soudem Brno-venkov. Udržení dobývacích prostor má sloužit k reálné těžbě nerostů, nikoli ke spekulativní blokaci území. Existence Dobývacích prostor představuje závažné riziko pro místní ekosystémy. Potenciální těžební aktivity by znamenaly přímý zásah do biotopu kriticky ohroženého sysla obecného. V dané lokalitě jsou rovněž ohrožené zvláště zranitelné podzemní vody, protože nelze vyloučit těžbu „z vody“. Dobývací prostory kolidují i s celostátním veřejným zájmem na VRT, který deklarovalo ministerstvo dopravy i průmyslu a obchodu. Obec je navíc vlastníkem řady pozemků uvnitř Dobývacích prostor, existence tohoto veřejnoprávního režimu fakticky znemožňuje pozemky smysluplně využívat, rozvíjet je či s nimi nakládat v rámci standardních územně plánovacích procesů. Předpoklad možné těžby blokuje jakékoli stavební záměry nebo změny územního plánu (§ 19 hornického zákona), což představuje závažné omezení vlastnického práva obce, které není kompenzováno a trvá po dobu několika desetiletí bez reálného důvodu. Těžař nic nevykupuje, natož za tržní ceny. Dobývací prostory byly vytěženy a rekultivovány, jsou využívány k zemědělským či jiným účelům. Aktuálně probíhající rekultivaci žalovaný toleruje, aniž by k tomu byl schválený rekultivační plán. To podtrhuje nekoordinovanost a právní nejistotu. Mnohaletá nečinnost žalovaného paralyzuje územní rozvoj obce, ohrožuje životní prostředí a brání naplňování veřejných zájmů.

49. **Osoba zúčastněná na řízení** nesouhlasí s uvedenými tvrzeními. Těžař vyvrací úvahy o tom, že se v Dobývacích prostorech žádná těžba nepředpokládá. Ve skutečnosti připravuje těžbu rozsáhlých zásob výhradních ložiska kritického nerostu. Na tom nic nemění ani vyjádření jednoho z právních zástupců na jednání před Okresním soudem Brno-venkov, jež se týkalo soukromoprávního sporu, a příslušný právní zástupce nebyl informován o těžební činnosti, jíž se věnuje jiný právní zástupce. Na tvrzení o ohrožení sysla již těžař rovněž reagoval. Tvrzení o údajném dopadu na vlastnická práva žalobkyně a dalších vlastníků v Dobývacích prostorech není podloženo, § 19 horního zákona se týká chráněného ložiskového území. Těžař průběžně vykupuje pozemky v dané lokalitě za tržní cenu, jinak by je logicky nikdo neprodal. Těžař připouští, že na části pozemků vysadil 18 nových ovocných strojů, čímž přirozeně pečuje o svůj majetek, činí tak i v jiných dobývacích prostorech.
50. V navazující replice **žalobkyně** doplňuje, že nákupy pozemků jsou náhodné povahy, nikoliv aktivní snaha o výkup. Výsadba ovocných strojů je iracionální a ekonomicky nesmyslná, pokud těžař v daných místech plánuje zahájit rozsáhlou povrchovou těžbu. Žalovaný selhává ve výkonu státní správy, neboť o žádné rekultivační práci netuší, nedisponuje rekultivačním plánem. Těžař podle žalobkyně zneužívá svého postavení v naději na finanční kompenzaci od státu v souvislosti s plánovanou VRT. Z analýzy zpracované pro Správu železnic, státní organizaci, přitom vyplývá, že ani v případě vyvlastňování pro veřejně prospěšnou stavbu by těžař neměl nárok na významné dodatečné kompenzace, které by ospravedlňovaly toto spekulativní držení. Analýza navíc nepřímou potvrzuje oprávněnost postupu žalovaného, když se zmiňuje o podnětech k odpisu zásob a zahájení řízení o zrušení dobývacího prostoru v situacích, kdy důvody pro jeho existenci pominuly. Tento odborný rozbor významně oslabuje potenciální ekonomickou argumentaci těžaře. Žalovaný tak rezignoval na výkon státní správy, nevádí mu, že asertivní těžař ignoruje své zákonné povinnosti a nečiní kroky k těžbě.
51. **Osoba zúčastněná na řízení** podotkl, že žalobkyně opakuje svá nepravdivá tvrzení, která jednotlivě vyvrací. Kontinuálně vykupuje pozemky, což dokládá výpisy z listů vlastnictví. Předložená soukromá právní analýza je sice pro současné rozhodování irelevantní, ale jistě nelze tvrdit, že by nepřímou potvrzovala oprávněnost postupu žalobkyně, jak ona sama tvrdí. Např. na str. 16 uvádí, že podmínkou oficiálního ukončení těžby výhradních nerostů a zrušení dobývacího prostoru je vytěžení vyhrazeného nerostu nebo odpis jeho zásob. To však nelze učinit libovolně. Navíc musí být provedena likvidace hlavního důlního díla a lomů, dále sanace dotčených pozemků. Teprve poté lze přistoupit ke zrušení dobývacího prostoru. Na str. 18 je také uvedeno, že veřejný zájem na realizaci VRT bude poměřován v řízení se zájmem na těžbě výhradních ložisek. Pokud nebude již výhradní nerost vytěžen či odepsán, nemůže obvodní báňský úřad vydat souhlasné vyjádření se záměrem realizace VRT.
52. Vzhledem k tomu, že žalobkyně i osoba zúčastněná na řízení zaslaly soudu spolu se svými stanovisky i četné listinné a další materiály, soud ve věci nařídil ústní jednání na 4. 2. 2026.
53. **Žalobkyně** na něm setrvala na svých stanoviscích, vyjádřených v žalobě a navazujících podáních. Vyzvedla, že vymezení Dobývacích prostor jednak ji omezuje v rozvoji. Také však žalobkyně zastupuje své občany, kteří se dostávají do problémů ve snaze o výstavbu na pozemcích v Dobývacích prostorech, čemuž brání těžař, podporovaný žalovanou stranou. K dotazu soudu, proč se začala obec bránit teprve nyní, žalobkyně odpověděla, že o zmenšení Dobývacích prostor usiluje dlouhodobě, proces byl však přerušen převodem Dobývacích prostor z Brněnských papíren, státního podniku. Teprve nyní je část těchto

prostor vytěžena, nic však nenásleduje. Rekultivuje se nedostatečně, žalobkyně se dozvídá se o plánech na těžbu tzv. z vody, neprobíhá nad tím kontrola.

54. **Žalovaný** rovněž setrval na své dříve uplatněné argumentaci. Polemizoval podrobně se všemi důvody, jež žalobkyně předestřela pro zrušení či změnu Dobývacích prostor. Vysvětlil, že i kdyby byly Dobývací prostory zrušeny, pro žalobkyni se fakticky nic nezmění. Výhradní ložisko a nerost zůstanou tam, kde jsou. Zůstane tam také chráněné ložiskové území. Jak šterkopísek, tak živec jsou vnímány jako kritické nerosty, potřeba jejich těžby narůstá. Na dotaz soudu žalovaný zopakoval, že zahájení řízení *ex offio* vnímá s ohledem na znění Vyhlášky jako výjimečný nástroj. K jeho využití by žalovaný přistoupil v případě např. zaniklého těžaře, vytěžení nerostu apod. Nikoliv z nyní předestřených důvodů. V případě návrhu na rušení dobývacích prostor k tomu ještě přistupují povinnosti co do odpisu zásob, ukončení likvidace hlavních důlních děl a lomů.
55. Co se týče dokazování, soud předeslal, že se nedokazuje správním spisem a nově lze rozhodnout i jen na základě listinných důkazů, k nimž měli účastníci možnost se vyjádřit nebo které jsou jim známy, a účastníci to shodně navrhli nebo s tím souhlasí.
56. Na návrh žalobkyně sdělil soud podstatný obsah listiny Závěrečná zpráva geologického úkolu, G E T s.r.o. (IČO 497 02 904), odpovědný řešitel RNDr. Ladislav Opekar, červen 2021 (dále „Závěrečná zpráva“). Úkolem byl výpočet zásob šterkopísku v *severovýchodní části* výhradního ložiska Hrušovany u Brna v části Dobývacích prostor. Žalobkyně poukázala na skutečnost, že podle ní nejsou v severovýchodním prostoru o ploše cca 47 ha evidovány žádné zásoby surovin (str. 8). Těžební organizace naopak zdůraznila, že na str. 38 je proveden nový výpočet zásob (tabulka č. 5), z něhož vyplývají zásoby nově ve výši 7 181 475 m³. Žalobkyně podotkla, že Závěrečná zpráva byla prováděna bez nových technických prací v zájmové ploše (str. 7, 11, 18).
57. Na návrh osoby zúčastněné na řízení konstatoval soud obsah Odborného vyjádření České geologické společnosti k návrhu na odpis části zásob výhradního ložiska šterkopísku a živcové suroviny Hrušovany u Brna (B3010900) ze dne 8. 7. 2024. Tento dokument uvádí, že ložiska šterkopísku a živcové suroviny pokrývaná Dobývacími prostory zaujímají strategickou pozici surovinové základny pro zásobování přilehlé části Jihomoravského kraje a zejména brněnské aglomerace. Části Jihomoravského kraje jsou deficitní na kvalitní betonářské šterkopísky, část objemů zásob směřuje rovněž do deficitních oblastí Kraje Vysočina i do části Královéhradeckého kraje. Na výhradním ložisku šterkopísku a živcové suroviny Hrušovany u Brna se prostřednictvím nového výpočtu zásob navyšovaly zásoby šterkopísku. Jsou zde evidovány zásoby živcové suroviny, která je považována za kritickou surovinu. Česká geologická společnost považuje toto ložisko za ložisko strategického významu s mimořádným významem pro zajištění surovinové bezpečnosti státu. Záměr hospodárného využití v Dobývacích prostorech je v souladu se strategickými koncepčními dokumenty na celostátní i krajské úrovni. Ochrana a využití vytěžitelných zásob šterkopísku a živcové suroviny v Dobývacích prostorech je v souladu se Surovinovou politikou ČR v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů. Ložisko Hrušovany u Brna patří k ložiskům s nejvyšší životností v této oblasti.
58. Dále soud konstatoval obsah dokumentu Návrh na schválení zásob šterkopísku v severovýchodní části výhradního ložiska Hrušovany u Brna (B 3010900) v části dobývacích prostor Hrušovany u Brna (evid. č. 7 0070) a Hrušovany I (evid. č. 7 0933), Ladislav Opekar a kol., G E T s.r.o., 15. 6. 2021. Vyplývá z něho výpočet navýšeného stavu zásob šterkopísku

o 7 181 475 m³. V dokumentu Návrh na schválení zásob šterkopísku na výhradním ložisku Hrušovany u Brna (B 3010900), Ladislav Opekar a kol., G E T s.r.o., ze dne 10. 11. 2023, se uvádí výpočet navýšeného stavu zásob šterkopísku o 27 468,79 m³. Nový stav na ložisku je 67 121 363 m³ po zohlednění revize zásob.

59. Soud dále sdělil obsah dokumentu Monitoring populací sysla obecného na jižní Moravě v roce 2023, závěrečná zpráva, ALKA Wildlife, o.p.s. V něm se uvádí, že sysel obecný byl namátkově pozorován na celém území známého výskytu syslů u Hrušovany u Brna. K problematice sysla obecného provedl soud rovněž vyjádření Agentury ochrany přírody a krajiny ze dne 27. 8. 2024 pro advokátní kancelář zastupující těžaře. Z něho se podává, že v posledních letech početnost populace syslů v této lokalitě postupně rostla. V daném roce však byl zaznamenán prudký pokles populace. Pravidelně se sysli vyskytovali i na pozemcích, na kterých jsou vymezeny Dobývací prostory. Z logiky věci by případně realizace těžby znamenala trvalý zábor tohoto území spojený s nevyhnutelným zánikem biotopu sysla. Zahájení těžby by muselo předcházet posuzování vlivů záměru na životní prostředí. Netěžený dobývací prostor však syslovi obecnému poskytuje určitou ochranu. Výhody existence dobývacích prostor pro biotop jsou tedy z dlouhodobého hlediska minimálně sporné.
60. Konečně z výpisu z katastru nemovitostí zaslaného těžařskou organizací se podává ke dni 26. 1. 2026 přehled desítek kupních smluv ve prospěch těžařské společnosti ohledně pozemků v kat. území Hrušovany u Brna, a to od roku 2010 do konce roku 2025.

IV. 2. C. Důvodnost žaloby

61. Krajský soud přezkoumal (§ 87 odst. 1 s. ř. s.), zda lze na základě zjištěného skutkového stavu zjištěného ke dni svého rozhodnutí dospět k závěru o nezákonnosti zásahu žalovaného, přičemž shledal, že **žaloba je důvodná**.
62. Soud velmi dobře rozumí tomu, že stávající vymezení dobývacích prostorů může dlouhodobě vyvolávat v dané lokalitě spory a že ve hře je řada protichůdných zájmů, soukromých i veřejných, lokálních i celostátních. Soud předesílá, že je přesvědčen o veřejném zájmu na těžbě šterkopísku i živce, o čemž vypovídá mj. Odborné vyjádření. I judikatura správních soudů dospěla k závěru, že hornická činnost těžebních organizací je naplněním veřejného zájmu státu na řádném využívání nerostného bohatství (mj. výše citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu (č. j. 4 As 68/2008-138). Živec je vyjmenovaný mezi kritickými surovinami v příloze II. Evropského aktu o kritických surovinách [Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1252 ze dne 11. dubna 2024, kterým se stanoví rámec pro zajištění bezpečných a udržitelných dodávek kritických surovin a mění nařízení (EU) č. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 a (EU) 2019/1020].
63. Soud musí postupovat v rámci ustálené judikatury správních soudů. O tu se ostatně opírá i žalobkyně, která staví svou argumentaci na rozsudku ve věci ŽAVES a v zásadě tvrdí, že správní orgán nekoná, když by konat měl, čímž zasahuje do jejích práv. Soud mu proto má uložit, aby zahájil řízení o změně a zrušení Dobývacích prostor.
64. Proto je pro posouzení žaloby klíčové, jak jsou formulovány závěry rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ve věci ŽAVES. Toto rozhodnutí sice otevírá možnost bránit se proti faktické nečinnosti správního orgánu, spočívající v nezahájení řízení *ex officio*. Daná možnost však představuje výjimku z pravidla. Neexistuje totiž veřejné subjektivní právo na

to, aby správní orgán zahájil z moci úřední nějaké řízení. Proto je také nutné právní názor rozšířeného senátu vykládat restriktivně (bod 80 rozsudku).

IV. 2. C. a) Řízení o zrušení dobývacích prostor

65. Co se týče požadavku žalobkyně na zahájení řízení o zrušení dobývacích prostor, podle § 27 odst. 8 horního zákona může toto řízení iniciovat obvodní báňský úřad nebo těžební organizace. Tím se však řízení liší od východisek rozsudku ve věci *ŽAVES*, jehož účelem byla ochrana objektivního práva, které bylo „plně v kompetenci veřejné správy“ (bod 98 rozsudku, zvýrazněno krajským soudem). Jenže řízení o zrušení dobývacích prostor není vydáno všanc výhradně veřejné správě, ale může být zahájeno i na návrh soukromého subjektu. Z rozsudku ve věci *ŽAVES* není zcela zřejmé, jestli připouštěl i takovou možnost. A některá navazující rozhodnutí skutečně formulují oprávnění podle tohoto rozsudku ke správním řízením, jež lze zahájit **pouze ex officio** (např. rozsudek Nejvyššího (např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 7. 2023, č. j. 4 As 83/2023-45, body 13 a 14; usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 3. 2023, č. j. 14 A 6/2023-39, bod 36; usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 3. 4. 2025, č. j. 37 A 87/2024-50, bod 15).
66. Krajský soud se však nemusí hlouběji zabývat úvahami o tom, zda výjimečné oprávnění dovozené rozsudkem ve věci *ŽAVES* (jenž má být čten restriktivně) dále rozšiřovat. Žalobkyně totiž přiléhavě odkazuje na rozsudek Nejvyššího správního soudu ve věci *Veselíčko*. Ten skutečně v bodě 27 připouští, že za splnění podmínek vytyčených v rozsudku ve věci *ŽAVES* by se mohla obec domoci zahájení řízení o zrušení či změně dobývacího prostoru. Protože zdejší soud již uzavřel, že jiné podmínky řízení naplněny jsou, nemůže obci upřít právo domáhat se zahájení těchto řízení. Nyní tedy musí jeho úvaha směřovat k tomu, zda na základě skutkových okolností známých mu v okamžiku jeho rozhodování má uložit správnímu orgánu povinnost zahájit řízení tam, kde jsou pro to rozumné předpoklady. Úkolem soudu však není nahradit činnost příslušného správního orgánu a věc plně posoudit po skutkové stránce, zejména bude-li třeba ve věci provést rozsáhlejší dokazování (bod 105 rozsudku ve věci *ŽAVES*).
67. Již při věcném pohledu na daný žalobní bod se krajský soud ztotožňuje s argumentací žalovaného, že není naplněna základní podmínka pro zahájení řízení o zrušení dobývacího prostoru, tedy skončení nebo trvalé zastavení dobývání výhradního ložiska. Těžební organizace přesvědčila soud o tom, že v Dobývacích prostorech nadále jsou zásoby výhradního ložiska a že jejím záměrem je v Dobývacích prostorech těžbu provádět. Soud tedy nepřisvědčil tvrzení žalobkyně o vyčerpání zásob a o ukončování těžby.
68. O existenci těchto zásob vypovídá řada listin. Jsou jimi mj.
- Návrh na schválení zásob štěrkopísku *v severovýchodní části* výhradního ložiska Hrušovany u Brna (B 3010900) v části dobývacích prostorů Hrušovany u Brna (evid. č. 7 0070) a Hrušovany I (evid. č. 7 0933), Ladislav Opekar a kol., G E T s.r.o., 15. 6. 2021, z něhož vyplývá výpočet navýšeného stavu zásob štěrkopísku o 7 181 475 m³. Tento návrh předložil soudu těžář, je ale také součástí Závěrečné zprávy jako příloha č. C 3, předložené soudu žalobkyní.
 - Návrh na schválení zásob štěrkopísku na výhradním ložisku Hrušovany u Brna (B 3010900), Ladislav Opekar a kol., G E T s.r.o., dne 10. 11. 2023, z něhož vyplývá výpočet navýšeného stavu zásob štěrkopísku o 27 468 793 m³. Nový stav na ložisku uvádí jako 67 121 363 m³. Tento návrh je opět součástí zprávy vypracované k úkolu

Výpočet zásob štěrkopísku na výhradním ložisku Hrušovany u Brna v *jihozápadní části* Dobývacích prostor.

Uvedené výpočty si objednala těžební organizace u společnosti G E T s.r.o., jsou opatřené podpisem RNDr. Ladislava Opekara, držitele osvědčení o odborné způsobilosti projektovat, provádět a vyhodnocovat geologické práce v oboru ložisková geologie.

69. Z Odborného vyjádření vyplývá, že výpočet navýšení zásob schválila dne 25. 6. 2021 Komise pro projekty a závěrečné zprávy Ministerstva životního prostředí. Odborné vyjádření rovněž upozorňuje na znepokojivou situaci z důvodu ukončování těžeb ložisek štěrkopísku, přičemž ložisko Hrušovany u Brna patří k ložiskům s nejvyšší životností (str. 9). Ač tedy žalobkyně poukazuje na vytěženost zásob v dobývacím prostoru Hrušovany u Brna (ev. č. 7 0070) s odkazem na Stanovisko žalovaného 2019, soud považuje za aktuálnější a tedy pro stávající řízení (o ochraně proti trvajícím zásahům) relevantnější Odborné vyjádření, které se opírá mj. o výše uvedené výpočty.
70. Byť žalobkyně poukazovala na skutečnost, že Závěrečná zpráva nevycházela z nových technických prací v zájmové ploše, soud ji považuje za spolehlivý materiál, o jehož závěry se může opřít. Zpráva podrobně osvětluje svou metodologii, popisuje dosavadní geologickou prozkoumanost lokality, vyjmenovává podklady, které měla k dispozici. Transparentně tak popisuje vstupy do procesu rozhodování a jeho průběh. Současně uvádí, že vycházela rovněž z terénní rekognoskace. Její odpovědný řešitel a projektant disponuje příslušným oprávněním podle zákona č. 62/1988 Sb., o geologických pracích a Českém geologickém úřadu. Žalobkyně jiným způsobem nezpochybnila závěry Závěrečné zprávy, nepředložila vlastní, konkurenční odborné stanovisko.
71. Na úmyslu těžaře věnovat se těžební činnosti nic nemění ani poukaz žalobkyně na výsadbu dřevin, kterou označuje za rekultivaci. Dobývací prostory pokrývají rozsáhlé území, proto snaha těžební organizace o zvelebení části tohoto území nijak nevylučuje její dlouhodobý záměr nějakým způsobem nakládat s jinou částí lokality.
72. O záměru na využívání zásob výhradního ložiska vypovídá rovněž několik skutečností. Jednak těžař investoval prostředky do výše uvedených těžebních průzkumů. Na ústním jednání sdělil soudu plánovaný časový rámec těžby. Rovněž výpisy z katastru nemovitostí doložil vykupování pozemků v Dobývacích prostorech. Přehled nabývacích titulů dokládá tvrzení těžaře o jeho dlouhodobém a průběžném nákupu pozemků v dané lokalitě, neboť četné nabývací tituly pokrývají období postupně od roku 2010 do konce roku 2025. Samozřejmě z pouhého nákupu pozemků v Dobývacích prostorech nelze se 100% jistotou dovozovat záměr těžaře na budoucí těžební činnosti. Nicméně všechny výše uvedené skutečnosti do sebe logicky zapadají a potvrzují sdělení těžaře o jeho plánu věnovat se v dané lokalitě v nejbližších letech dalšímu dobývání surovin. Ostatně z § 30 horního zákona mu vyplývá povinnost vydobýt zásoby výhradních ložisek co nejúplněji.
73. Za účelem iniciování řízení o zrušení dobývacích prostor argumentuje žalobkyně také ochranou podzemních vod, ochranou zvláště chráněného druhu živočicha, plánovanou výstavbou VRT, střetem zájmů a nevypořádaných vlastnických vztahů. Tyto důvody však § 27 horního zákona jako kritérium pro rozhodování o zrušení dobývacího prostoru neuvádí. Kdyby je žalovaný při tomto typu rozhodování zohlednil, postupoval by v rozporu se zákonem. Rozumné předpoklady pro zahájení tohoto typu řízení dle horního zákona tedy splněny nejsou.

74. Soud tedy uzavírá, že těžební organizace činí kroky směřující k těžbě v daném prostoru, který podle nových výpočtů disponuje značným objemem nerostných surovin, proto není naplněna zákonná podmínka o skončení nebo trvalém zastavení dobývání výhradního ložiska. Proto také obстоjí argument žalovaného, že těžební organizace nadále jeví zájem o další dobývání ložiska.

IV. 2. C. b) Řízení o změně dobývacích prostor

75. Co se týče požadavku žalobkyně na zahájení **řízení o změně** dobývacích prostor, podle § 27 odst. 4 horního zákona může obvodní báňský úřad na návrh organizace nebo i z vlastního podnětu dobývací prostor změnit, jsou-li pro to závažné důvody z hlediska právem chráněného obecného zájmu. Krajský soud z uvedeného dovozuje, že příslušné ustanovení dává správnímu orgánu prostor pro správní uvážení (*báňský úřad může za podmínek...*). Tento závěr účastníci řízení nezpochybňovali a soud neshledal důvod ho vyložit jinak (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 12. 2017, č. j. 8 Afs 181/2017-31, body 19-20; rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 6. 2018, č. j. 2 As 232/2017-77, body 14-18). Pakliže má správní orgán při rozhodování o zahájení řízení diskreci, může být správním soudem kontrolováno pouze to, zda při úvaze o zahájení řízení dodržel limity správního uvážení (bod 89 rozsudku ve věc *ŽAVES*).
76. V této souvislosti již zdejší soud v minulosti vyložil (rozsudek ze dne 27. 1. 2023, č. j. 29 A 28/2022-459, bod 29), že jeho úkolem proto není nahradit žalovaného v jeho odborné dozorové kompetenci ani nahradit správní uvážení uvážením soudním, ale naopak posoudit, zda se žalovaný dostatečně vypořádal se skutkovým stavem v lokalitě.
77. K výzvě žalobkyně na zahájení řízení žalovaný lapidárně konstatoval, že mu z jeho činnosti je známo, že nejsou naplněny všechny podmínky pro to, aby bylo řízení o změně dobývacího prostoru zahájeno z moci úřední. ČBÚ v reakci na stížnost žalobkyně s odkazem na § 27 odst. 4 horního zákona uvedl:

Citované ustanovení umožňuje OBÚ rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru změnit, jsou-li pro to závažné důvody z hlediska právem chráněného obecného zájmu. Vyhláška o DP pak v § 4 odst. 1 písm. a) stanoví, že organizace navrhne změnu dobývacího prostoru, jestliže se na základě dobývání nebo dalšího průzkumu změnilý údaje o výhradním ložisku, které odůvodňují změnu hranic dobývacího prostoru nebo zvláštních technických podmínek dobývání.

Z uvedeného plyne, že předmětné ustanovení se vztahuje zejména na situace, kdy po stanovení dobývacího prostoru došlo ke zjištění nových skutečností z hlediska uložení zásob nerostu a podmínek jejich využití, které vyžadují změnu stanoveného dobývacího prostoru, popř. podmínek, které plynou z rozhodnutí o jeho stanovení. Právní úprava je zároveň koncipována tak, že řízení o změně dobývacího prostoru, stejně jako o jeho zrušení, se primárně zahajuje na návrh organizace, které svědčí právo k dobývání výhradního ložiska v dobývacím prostoru. Možnost zahájení těchto řízení z úřední povinnosti lze aplikovat v ojedinělých případech, kdy těžební organizace nekoná, přestože jsou zcela zjevně dány důvody a splněny podmínky pro změnu či zrušení dobývacího prostoru, není schopna jednat nebo např. zanikla.

V předmětném případě, kdy stěžovatel předpokládá změnu dobývacích prostorů spočívající ve zrušení jejich částí, by organizaci zaniklo oprávnění k dobývání (§ 24 odst. 1) v té části výhradního ložiska, ve které byl dobývací prostor zrušen. Materiálně

se tak jedná o zrušení části dobývacího prostoru a proto je nezbytné posoudit, zda jsou v předmětné části dobývacího prostoru naplněny podmínky pro jeho zrušení. Je také nutno upozornit, že pokud by v této části dobývacího prostoru nebyly vydobyty, popř. odepsány, zásoby výhradního ložiska, trvá zde i nadále chráněné ložiskové území, stanovené Ministerstvem životního prostředí podle § 17 horního zákona, jehož existence omezuje využití území způsobem znemožňujícím nebo ztěžujícím vydobytí zásob ložiska.

ČBÚ se vzhledem ke skutečnosti, že, stejně jako v případě předchozího ustanovení, není OBÚ stanovena povinnost zahájit řízení o změně dobývacího prostoru z úřední povinnosti, ale toliko možnost k takovému kroku přistoupit, a rovněž s přihlédnutím k tomu, že v celé ploše dobývacího prostoru nejsou splněny podmínky pro jeho zrušení (k podmínkám zrušení dobývacího prostoru a posouzení jejich splnění podrobněji v části 3.), neztotožnil s názorem stěžovatele, že OBÚ je vzhledem k ustanovení § 27 odst. 4 horního zákona nečinný.

78. Soudu nezbyvá, než uzavřít, že uvedené odůvodnění pro nezahájení řízení o změně dobývacího prostoru se do značné míry mýlí s důvody stanovenými § 27 odst. 4 horního zákona. Vyhláška v § 4 odst. 1 písm. a) vymezuje, za jakých podmínek navrhne změnu dobývacího prostoru těžební organizace. Z toho však nelze nic bližšího dovozovat pro postup správního orgánu, který sám může dobývací prostor z vlastní vůle změnit, jsou-li pro to závažné důvody z hlediska právem chráněného obecného zájmu. Proto soud ani nemůže souhlasit s úvahou ČBÚ, že možnost zahájení z úřední povinnosti lze aplikovat v ojedinělých případech, kdy těžební organizace nekoná, není schopna jednat nebo zanikla. Byť se může jednat o pragmatickou úvahu nebo správní praxi žalovaného, nic takového ze zákonné úpravy neplyne.
79. Jedinou podmínkou, za které může žalovaný přistoupit ke změně dobývacích prostor, jsou „závažné důvody z hlediska právem chráněného obecného zájmu“. Žalobkyně ve své výzvě k zahájení řízení o zúžení dobývacích prostor označila za právem chráněné zájmy: ohrožení spodní vody, výskyt kriticky ohroženého živočicha, plánování vedení VRT, nevypořádání tzv. střetů zájmů. Později doplnila, že Dobývací prostory brání v rozvoji obce a omezují vlastníky dotčených pozemků s nakládáním s těmito nemovitostmi. Ani žalovaný, ani ČBÚ se na žádném místě k této jediné zákonem stanovené podmínce ve svých sděleních žalobkyni nevyjádřili. Z projevu představitele správního orgánu na ústním jednání před soudem se jevílo, že za přípustné důvody pro změnu dobývacích prostor považuje pouze ty, pro které je možné dobývací prostory zrušit, tedy důvody související s částečným skončením či zastavením těžby. A možnost zahájit řízení z moci úřední slouží podle něj jen k řešení situací, kdy těžební organizace nemůže nebo nechce sama o změnu požádat. Tento náhled však není správný, neboť text § 27 odst. 4 horního zákona je evidentně širší a může zahrnout i důvody jiné, než je samotné dobývání výhradního ložiska.
80. Krajský soud se nemůže vyjadřovat k přesvědčivosti jednotlivých důvodů předestřených žalobkyní. Jeho rolí je pouze posoudit, zda jsou dány *rozumné předpoklady* pro zahájení řízení v rámci správního uvážení žalovaného. Ty byly dle soudu naplněny. Teprve v soudním řízení začali žalovaný, těžař a žalobkyně obsáhle polemizovat o pádnosti a přiléhavosti daných argumentů. Právní hodnocení a vážení protichůdných zájmů má však probíhat až na půdorysu správního řízení o změně dobývacího prostoru dle horního zákona. Správní orgány uzavřely, že nejsou splněny podmínky pro zahájení řízení. Odmítly tyto

důvody posuzovat optikou zákonného kritéria, jímž jsou „závažné důvody z hlediska právem chráněného obecného zájmu“. Tím se dostaly mimo limity správního uvážení dané příslušným ustanovením horního zákona (bod 89 rozsudku ve věci *ŽAVES*).

81. Jelikož úplně absentovala vlastní úvaha žalovaného, nemohl ani soud prozatím zohlednit zjevné rozdíly v relevanci jednotlivých tvrzených zájmů pro výsledek případného řízení o změně Dobývacích prostor. Soud si je přitom vědom toho, že některé z namítaných zájmů by mohly být dotčeny až zahájením těžby a současný stav jim naopak může prospívat (spodní vody, biotop sysla). Jiné se mohou dostat do rozporu s existencí Dobývacích prostor v jejich současném rozsahu až v další fázi své realizace (plánovaná VRT). Nicméně u zbývajících by nepochybně bylo třeba důkladněji zvážit a podrobněji odůvodnit, zda naplňují dikci § 27 odst. 4 horního zákona, a to i se zohledněním doby vzniku, resp. stanovení Dobývacích prostor a délky jejich existence (další rozvoj obce, nakládání vlastníků s pozemky, nevyporádání střetu zájmů). Žalovaný ovšem na základě svého chybného právního názoru pominul všechny namítané zájmy bez rozdílu.

V. Závěr a náklady řízení

82. S ohledem na výše uvedené soud v souladu se závěry rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ve věci *ŽAVES* nejprve výrokem I. určil, že zásah žalovaného spočívající v nezahájení řízení o změně dobývacích prostor byl nezákonný. Dále pak výrokem II. soud žalovanému přikázal zahájit toto řízení (§ 87 odst. 2 s. ř. s.).
83. O náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky řízení (žalobkyní a žalovaným) rozhodl krajský soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Protože soud žalobě vyhověl a uložil správnímu orgánu zahájit správní řízení, žalobkyně dosáhla plného úspěchu, a má proto právo na náhradu nákladů řízení vůči žalovanému. Tyto náklady jsou tvořeny částkou 3 x 3 100 Kč za tři úkony právní služby v „prvním kole“ řízení před krajským soudem (převzetí a příprava věci, žaloba, písemné vyjádření) podle § 7, § 9 odst. 4 a § 11 odst. 1 písm. a), a d) vyhlášky č. 177/1966 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění do 31. 12. 2024. Náhrada hotových výdajů činí podle § 13 odst. 3 advokátního tarifu částku ve výši 3 x 300 Kč za tři úkony právní služby. Soudní poplatek byl žalobkyni vrácen po prvním rozhodnutí zdejšího soudu. Náklady dále tvoří zaplacený soudní poplatek ve výši 5 000 Kč za kasační stížnost a soudní poplatek ve výši 2 000 Kč za žalobu. V řízení u Nejvyššího správního soudu byla přiznána odměna advokáta za dva úkony podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2025, tedy ve výši 2 x 4 620 Kč a dva režijní paušály ve výši 2 x 450 Kč. Za řízení v „druhém kole“ před krajským soudem se pak jednalo o tři úkony (dvě písemná vyjádření a účast na jednání před soudem), tedy ve výši 3 x 4 620 Kč a režijní paušály ve výši 3 x 450 Kč. Přiznané náklady řízení ve výši 42 550 Kč žalovaný uhradí k rukám zástupce žalobkyně do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku. K jejímu zaplacení soud určil přiměřenou lhůtu.
84. Osobě zúčastněné na řízení krajský soud právo na náhradu nákladů řízení nepřiznal, protože jí neuložil žádnou povinnost (pouze jí umožnil uplatňovat v řízení práva) a nebyly dány ani žádné důvody zvláštního zřetele hodné, při kterých lze podle § 60 odst. 5 s. ř. s. osobě zúčastněné na řízení právo na náhradu nákladů řízení výjimečně přiznat.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno 4. února 2026

Zuzana Bystřická v.r.
předsedkyně senátu